

PRÁVEM PROTI KORUPCI

*Právní ochrana proti některým projevům korupce
ve veřejné správě a justici*

*Kolektiv autorů Transparency International-Česká republika
Praha, 2005*

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci Evropské unie. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědná Transparency International-Česká republika a nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské unie.

Na projektu se finančně podílí Ministerstvo vnitra ČR.

*Transparency International-Česká republika děkuje za podporu společnosti CCS
Česká společnost pro platební karty a. s.*

Právní protikorupční poradenské středisko

Transparency International-Česká republika

e-mail: poradna@transparency.cz

www.transparency.cz

PŘEDMLUVA

Transparency International-Česká republika (dále jen TIC)¹ otevřela v prosinci 2005 právní poradnu pro občany, kteří se stali přímou nebo nepřímou obětí korupce. Cílem tohoto projektu je přispět k aktivizaci občanů v boji proti tomuto negativnímu společenskému fenoménu tím, že se občanům poskytnou relevantní informace, týkající se prostředků právní ochrany proti korupčnímu jednání. Současně chce TIC prostřednictvím tohoto projektu získávat informace „z terénu“ pro svou hlavní činnost, již je navrhování a prosazování protikorupčních opatření.

Jedním z prostředků, vedoucích k aktivizaci občanů proti korupci, je i tato příručka. Materiál rozebírá vybrané případy korupčního jednání s tím, že u každého případu uvádí prostředky právní ochrany proti tomuto jednání. Sloužit by měl občanům jako úvod do problematiky právního boje proti korupci. Vedle toho obsahuje i vzory některých podání, které občané mohou využívat při komunikaci s úřady (i soudy).

Příručku hodlá TIC v budoucnu aktualizovat tak, aby pokryla v praxi nejběžnější případy korupčního jednání. Proto autoři uvítají jakékoliv připomínky, které napomohou příručku dále rozvíjet.

Jakkoliv se autoři snažili o to, aby texty zařazené do této příručky byly maximálně srozumitelné i pro laika, je třeba si uvědomit, že informace zde uvedené slouží pouze pro základní orientaci občana v některých životních situacích. Každý případ korupce je jiný, proto TIC doporučuje, aby se občan před tím, než začne sám v dané věci něco konat, obrátil na právníka. Zaměstnanci TIC budou v tomto směru angažovaným občanům velmi rádi nápomocni.

¹ TIC je nevládní nezisková organizace, jejímž posláním je zjišťovat rozsah korupce ve společnosti a prosazovat taková systémová opatření, která povedou k omezení tohoto negativního společenského jevu v rámci ČR. TIC je součástí celosvětového hnutí Transparency International, zastoupeného ve více než 90 zemích světa.

OBSAH

MODELOVÉ SITUACE

1. Územní plánování	5
2. Účast ve stavebním řízení	11
3. Udělování pokuty v tzv. blokovém řízení	13
4. Obrana proti hluku z restaurace	17
5. Veřejná zakázka	19
6. Nakládání s majetkem obce	23
7. Umístění do domova důchodců	25
8. Pořizování záznamů při soudním řízení	27
9. Podjatost soudu	29
10. Průtahy v soudním řízení	31
11. Odložení trestního oznámení	35

PŘÍLOHY

1. Oznámení účastníka řízení	37
2. Žádost o poskytnutí informací	38
3. Oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu	39
4. Návrh na určení lhůty k učinění procesního úkonu	40
5. Námitka podjatosti	42

• V naší obci má být vystavena velkoobchodní prodejna potravin (v obci je již jedna velkoobchodní prodejna provozována). Obyvatelé obce si další velkoobchodní prodejnu potravin nepřejí. Umístění plánované velkoobchodní prodejny je nadto v rozporu s územním plánem obce. Společnost, která velkoobchodní prodejnu zamýšlí postavit, však již dala podnět ke změně územního plánu. Radnice stavbu velkoobchodní prodejny podporuje, protože příslušní úředníci byli údajně podplaceni. Jak se můžeme bránit postavení velkoobchodní prodejny a co můžeme dělat, pokud dojde ke změně územního plánu tak, aby plánovaná stavba již nebyla v rozporu s územním plánem obce?

Obecně platí, že určitý pozemek lze využít pouze v souladu s jeho určením v tzv. **územním plánu obce**. Pokud tedy původní územní plán obce nepředpokládá využití konkrétního území obce k zástavě pro komerční účely, je možné prosadit výstavbu velkoobchodní prodejny potravin pouze **změnou** územního plánu obce, které probíhá níže uvedeným způsobem:

Územní plánování

1) Pořízení územně plánovací dokumentace

- a) Zadání
- b) Koncept
- c) Návrh

2) Schválení územně plánovací dokumentace (územní plán obce)

3) Územní řízení (rozhodnutí o umístění stavby)

4) Stavební řízení

5) Kolaudační řízení

Otázka směřuje k možnostem uplatnění zájmů při změně územního plánu obce (tj. bod 1), ke kterému dochází v procesu územního plánování (body 1 až 3 v šedém rámečku).² **Územní plánování** je proces vytváření představ o budoucím uspořádání a využití konkrétního území (např. území obce), které se promítají do **územního plánu**. Ten má být koncipován tak, aby upřednostnil **veřejné zájmy** před zájmy soukromými. Dosažení tohoto cíle je zajištěno zejména:

- ▶ účastí **veřejnosti** na přípravě územně plánovací dokumentace,
- ▶ **vyjádřením** tzv. **dotčených orgánů** (orgány ochrany jednotlivých složek životního prostředí),
- ▶ projednáním s **nadřízeným orgánem** územního plánování,
- ▶ schvalováním změn územního plánu **orgány obce**.

V procesu pořizování územní plánovací dokumentace může k její podobě veřejnost vyjádřit své názory, a to v každé fázi pořizování územní plánovací dokumentace:³

Zadání

a) **Návrh zadání** územně plánovací dokumentace **musí být** povinně zveřejněn a vystaven u pořizovatele⁴ k nahlédnutí (popřípadě i na dalších určených místech) po dobu **30 dnů**. Každý občan se tedy může s návrhem zadání **seznámit**. Oznámení o zveřejnění návrhu se děje prostřednictvím veřejné vyhlášky. Do **15 dnů** od posledního dne vystavení návrhu zadání může každý u pořizovatele uplatnit své **podněty**. Vhodné je adresovat připomínky k návrhu zadání územní plánovací dokumentace i nadřízenému orgánu (v případě obce kraj), se kterým musí pořizovatel návrh zadání povinně projednat.

² Zákonná úprava územního plánování je obsažena zejména v zákonu č. 50/1976 Sb., stavební zákon (§ 17 a násl. citovaného zákona).

³ Podrobnosti obsahuje ustanovení § 20 a násl. zákona č. 50/1976 Sb., stavební zákon.

⁴ Pořizovatelem se rozumí orgán územního plánování, který pořizuje územně plánovací dokumentaci – tedy obvykle obec nebo kraj.

Koncept

- b) Po schválení návrhu zadání musí být projednán **koncept** řešení územní plánovací dokumentace, a to na **veřejném jednání**. Tomuto jednání předchází **vystavení** tohoto konceptu řešení k veřejnému nahlédnutí 30 dnů před jednáním.
- c) Ve lhůtě 30 dnů od veřejného jednání mohou **vlastníci pozemků a staveb**, jejichž práva jsou dotčena konceptem řešení, **uplatnit námitky** ke konceptu řešení. **Ostatní osoby** mohou ve stejné lhůtě podat **připomínky**.
- d) Na základě výsledků **projednání konceptu** zpracuje pořizovatel **souborné stanovisko**. Součástí souborného stanoviska je i návrh rozhodnutí o podaných námitkách. Souborné stanovisko schvaluje zastupitelstvo obce. Do 30 dnů od schválení souborného stanoviska musí být osobám, které podaly námitky, poskytnuto vyzoomění o způsobu jejich vyřízení. Použití správního řádu na projednávání a schvalování územně plánovací dokumentace stavební zákon výslovně vylučuje.⁵
- e) Je-li občan vlastníkem dotčeného pozemku nebo stavby, má právo do 15 dnů od posledního dne vystavení návrhu územně plánovací dokumentace podat **nesouhlas s vyřízením svých námitek** podaných ke **konceptu** řešení.⁶

Návrh

- f) Proces schvalování územně plánovací dokumentace je završen zpracováním **návrhu**. Tento návrh musí být vystaven u pořizovatele (popřípadě i na dalších určených místech) po dobu 30 dnů k veřejnému nahlédnutí. Ve lhůtě 15 dnů od posledního dne vystavení může každý vznést své připomínky.
- g) Je-li občan vlastníkem dotčeného pozemku nebo stavby, má právo do 15 dnů od posledního dne vystavení návrhu územně plánovací dokumentace **uplatnit námitky k návrhu regulačního plánu, územního plánu obce a k vymezení veřejně prospěšných staveb** v návrhu územního plánu velkého územního celku.

⁵ Srov. ustanovení § 28 zákona č. 50/1976 Sb., stavební zákon. Vyloučení správního řádu, při absenci jiné procesní úpravy, je ovšem ústavněprávně značně diskutabilní.

⁶ Ustanovení § 22 odst. 4 zákona č. 50/1976 Sb., stavební zákon.

Pořizovatel má povinnost předložit schvalujícímu orgánu **vyhodnocení** všech stanovisek a připomínek a návrh na rozhodnutí o námitkách a o nesouhlasech s vyřízením námitek. Návrh posuzuje před schválením nadřízený orgán územního plánování, a to mimo jiné i z hlediska souladu postupu při jeho projednávání se stavebním zákonem a ostatními právními předpisy.

Do 30 dnů po schválení sdělí pořizovatel vlastníkům, kteří uplatnili námitky k návrhu územně plánovací dokumentace (tj. bod g) nebo podali nesouhlas s vyřízením svých námitek podaných ke konceptu řešení (tj. bod e), že jim bylo vyhověno, nebo důvody, pro které jim vyhověno nebylo.

Schvalování územního plánu obce je vyhrazeno zastupitelstvu. Závaznou část schválené územně plánovací dokumentace vyhláší obec obecně závaznou vyhláškou.

Pokud by obecně závazná vyhláška obce (ve výše uvedeném příkladu rozhodování o změně územního plánu se jedná o tzv. samostatnou působnost obce) byla **v rozporu se zákonem nebo jiným právním předpisem**, je možné podat podnět ke zrušení takové obecně závazné vyhlášky nebo usnesení.⁷ Rozpor se zákonem může spočívat i ve vadách procesu, který předcházal přijetí obecně závazné vyhlášky obce. Těmito vadami může být např. nedodržení všech povinností, které musí pořizovatel splnit v jednotlivých fázích zpracování územní plánovací dokumentace.

Každý občan se tedy může obrátit na příslušný krajský úřad s tím, aby přezkoumal právní soulad obecně závazné vyhlášky, kterou obec vydala **závaznou část územní plánovací dokumentace**. Zrušit obecně závaznou vyhlášku obce může i Ústavní soud ČR, přičemž návrh na zrušení obecně závazné vyhlášky mohou podat jen určité subjekty (např. vláda, skupina nejméně 25 poslanců nebo skupina nejméně 10 senátorů, zastupitelstvo kraje, veřejný ochránce práv, ministr vnitra, jde-li o návrh na zrušení obecně závazné vyhlášky kraje a hlavního města Prahy a jde-li o návrh na zrušení právního předpisu obce).

Mimo výše uvedený postup se může občan za podmínek stanovených zákonem o veřejném ochránci práv⁸ rovněž obrátit na **veřejného ochránce práv (ombudsmana)** s podnětem, aby přezkoumal postup pořízení územního plánu.

⁷ Srov. ustanovení § 124 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

⁸ Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

SHRNUTÍ

- ▶ **Územní plán obce** je dokument, který závazným způsobem stanoví, jakým způsobem bude území obce využíváno (tedy například určuje území, které je vhodné k zástavbě).
- ▶ **Zhotovení** územního plánu obce má **tři fáze**: (i) zadání, (ii) koncept a (iii) návrh. V každé z těchto fází lze ve stanovené lhůtě uplatnit podněty, námítky nebo připomínky.
- ▶ Každá **změna** územního plánu musí probíhat podobným způsobem jako při prvním zhotovení územního plánu obce. Občané mají tedy stejnou možnost vyjádřit se k plánovaným změnám jako při zhotovování územního plánu.
- ▶ O plánované změně územního plánu se veřejnost **informuje** zpravidla vyvěšením vyhlášky na úřední desce obce.
- ▶ Zákon stanoví **lhůty k podání** námitek a připomínek k navrhovaným změnám.
- ▶ Závaznou část územně plánovací dokumentace a její změny schvaluje obec (případně kraj) v rámci tzv. **samostatné působnosti**, a to ve formě **obecně závazné vyhlášky**.
- ▶ Je-li obecně závazná vyhláška obce v rozporu se zákony, může být **pozastavena** nebo **zrušena**.
- ▶ O přezkoumání obecně závazné vyhlášky obce je třeba se domáhat u příslušného krajského úřadu (případně u ministerstva vnitra).
- ▶ Vyhlášku, která obsahuje závaznou část územního plánu, může za určitých podmínek **zrušit** Ústavní soud ČR.

ZÁVĚR

Pořizování územní plánovací dokumentace (a její změna) je proces, který má několik fází. V každé fázi tohoto procesu je možné uplatňovat u pořizovatele připomínky (resp. námitky) k vhodnosti a účelnosti změny územní plánovací dokumentace. Povaha připomínek závisí na konkrétních okolnostech případu.

Dále je možné obracet se na orgány, které mají ze zákona povinnost vyjádřit se k územní plánovací dokumentaci (její změně). Jedná se zpravidla o orgány kraje, které mají na starosti ochranu jednotlivých složek životního prostředí. Těmto orgánům je třeba poskytnout veškeré argumenty a informace, které by měly být zohledněny v územní plánovací dokumentaci.

Občan se může rovněž obrátit na veřejného ochránce práv (ombudsmana) s podnětem, aby přezkoumal postup pořizení územního plánu.

• *Syn starosty obce se rozhodl rekonstruovat obytný dům. Dozvěděl jsem se, že již podal žádost o vydání stavebního povolení, ale stavební úřad mne k řízení nepřizval. Můj dům je přitom 20 metrů od rekonstruovaného domu. Na stavebním úřadu mi bylo řečeno, že nejsem účastníkem řízení. Co mohu dělat?*

Každý, kdo se považuje za účastníka správního řízení, je oprávněn domáhat se účasti na správním řízení. Kdo je účastníkem správního řízení, stanoví **obecně správní řád**, přičemž zvláštní právní předpisy mohou obsahovat vlastní určení toho, kdo je účastníkem správního řízení.

Podle **správního řádu** je účastníkem řízení:

- a) v řízení o žádosti **žadatel a další dotčené osoby**, na které se pro společenství práv nebo povinností s žadatelem musí vztahovat rozhodnutí správního orgánu (jedná se o řízení, které bylo zahájeno na návrh fyzické nebo právnické osoby – žadatele),
- b) v řízení z moci úřední **dotčené osoby**, jimž má rozhodnutí založit, změnit nebo zrušit právo anebo povinnost nebo prohlásit, že právo nebo povinnost mají anebo nemají (jedná se o řízení, které bylo zahájeno z podnětu správního orgánu a je zpravidla stanoveno tam, kde převládá veřejný zájem na projednání a rozhodnutí věci),
- c) účastníky jsou též **další dotčené osoby**, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech,
- d) účastníky jsou rovněž osoby, o kterých to stanoví **zvláštní zákon**,
- e) za účastníka bude v pochybnostech považován i **ten, kdo tvrdí**, že je účastníkem, dokud se neprokáže opak; o tom, zda osoba je či není účastníkem, vydá správní orgán usnesení, jež se oznamuje pouze tomu, o jehož účasti v řízení bylo rozhodováno, a ostatní účastníci se o něm vyrozumí.

V daném případě se však jedná o **stavební řízení**, ve kterém se účastenství posuzuje podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 50/1976 Sb., stavební zákon). Podle tohoto právního předpisu je **okruh účastníků stavebního řízení** vymezen takto:

- a) stavebník,
- b) osoby, které mají vlastnická nebo jiná práva k pozemkům a stavbám na nich, včetně osob, které mají vlastnická nebo jiná práva k sousedním pozemkům a stavbám na nich a tato práva mohou být stavebním povolením přímo dotčena,
- c) další osoby, kterým zvláštní zákon toto postavení přiznává.

V případě osob, jejichž postavení účastníka se opírá o vlastnická nebo jiná práva k **sousedním pozemkům** (tedy pozemkům, které sousedí s pozemkem, na kterém se má stavět), není podmínkou účastenství bezprostřední sousedství těchto pozemků. Účastníkem stavebního řízení může být tedy i vlastník takového pozemku, který **bezprostředně nesousedí** se stavebním pozemkem (tzv. nemezující soused). V takovém případě je ovšem nutné prokázat, že vlastnická nebo jiná práva tohoto nemezujícího souseda **mohou být** stavebním povolením **dotčena**.

ZÁVĚR

V daném případě je nutné **domáhat se** účasti ve správním (stavebním) řízení. Ve stavebním řízení je pak účastník oprávněn uplatňovat **námítky** vůči navrhované stavbě. Těmito námítkami se stavební úřad musí zabývat, a pokud jim nevyhoví, musí takový postup řádně zdůvodnit ve vydaném stavebním povolení. Proti vydanému stavebnímu povolení je účastník oprávněn podat **odvolání**. Toto podání musí být podáno v zákonné lhůtě 15-ti dnů ode dne doručení stavebního povolení.

Každý, kdo se domnívá, že je účastníkem stavebního řízení, ale správní (stavební) úřad s ním jako s účastníkem řízení nejedná, je oprávněn **domáhat se** účastenství v řízení. Pokud stavební úřad **rozhodne**, že postavení účastníka řízení takové osobě nepřizná, lze se proti takovému rozhodnutí odvolat, a to opět ve lhůtě 15-ti dnů ode dne doručení takového rozhodnutí.

Opomenutí účastníka řízení je vážnou **procesní vadou** takového správního řízení. Opomenutý účastník stavebního řízení se může domáhat ochrany svých práv před soudem, a to v rámci **žaloby proti takovému rozhodnutí správního orgánu**, které bylo vydáno v řízení stíženém takovouto procesní vadou. Podání takové žaloby je ovšem poměrně právně složitá věc, a lze tedy doporučit konzultovat celou věc nejdříve s osobou znalou práva (nejlépe advokátem).

► *Strážník obecní policie mi udělil pokutu za přestupek. Ačkoli jsem nebyl přesvědčen, že jsem přestupek spáchal, pokutu jsem na místě zaplatil. Žádné potvrzení o zaplacení pokuty jsem neobdržel. Rád bych se proti udělení pokuty odvolal, protože si myslím, že mi strážník udělil pokutu neoprávněně. Co mám dělat?*

Jedním ze způsobů, jakým lze projednat spáchaný přestupek, je tzv. **blokové řízení**. Jedná se o zkrácené správní řízení, ve kterém lze projednat jen určité druhy přestupků (spáchané zejména při provozu na pozemních komunikacích). Zvláštností tohoto řízení je, že pokud pachatel přestupku souhlasí se zaplacením pokuty, je tímto řízením ukončeno, a to **bez možnosti odvolání**.

Typický průběh tohoto řízení spočívá v zastavení vozidla příslušníkem Policie ČR nebo obecním (městským) strážníkem, který seznámí řidiče s povahou spáchaného přestupku a výší navrhané pokuty. Následně se zeptá řidiče, zda je ochoten pokutu zaplatit, a to přímo na místě nebo ve stanovené lhůtě. Souhlasí-li řidič s tímto vyřešením přestupku, musí v každém případě obdržet od policisty tzv. **pokutové bloky** v nominální hodnotě udělené pokuty. Ačkoli je udělení pokuty za spáchaní dopravního přestupku nejčastějším typem blokového řízení, nejsou dopravní přestupky jedinými přestupky, které lze projednat v blokovém řízení (další jsou např. přestupky proti občanskému soužití nebo veřejnému pořádku).

Zaplacením pokuty v blokovém řízení se tedy občan **vzdává práva** na odvolání proti rozhodnutí o udělení pokuty, a to včetně práva domáhat se přezkoumání rozhodnutí před nezávislým soudem. Je tedy třeba před samotným zaplacením pokuty zvážit, zda by nebylo vhodné trvat na projednání přestupku v **nezkráceném správním řízení** (kde je možné podat odvolání proti prvoinstančnímu rozhodnutí a případně se domáhat přezkoumání rozhodnutí před nezávislým soudem). Orgán, který pokutu ukládá, **musí v každém případě vyhovět** žádosti o projednání přestupku v řádném (tj. nezkráceném) správním řízení.

V praxi je obvyklé, že orgán ukládající pokutu nejrůznějšími způsoby občana odrazuje od projednání přestupku v řádném správním řízení. Orgán ukládající pokutu (např. policista) totiž může spoléhat na to, že občan nebude požadovat vydání pokutového bloku. Udělenou pokutu pak orgán, který ji uložil, nemusí nikde vykazovat a může si ji nezákonně ponechat.

Dalším důvodem pro nevydání pokutového bloku může být i „nechuť“ zdokumentovat údajný přestupek, neboť to pro orgán ukládající pokutu znamená „další“ práci.

Pokud má tedy občan důvodné pochybnosti o spáchání přestupku, je vhodné odmítnout jeho projednání v blokovém řízení a trvat na jeho projednání v řádném správním řízení. V takovém případě je ovšem nutné, aby občan **pečlivě přezkoumal** záznam o spáchaném přestupku, který na místě správní orgán zhotoví. Zejména je třeba dbát, aby správní orgán **věrně popsal** okolnosti, za nichž byl přestupek spáchán, a **přesně označil** údajný přestupek. Obviněný z přestupku je přitom oprávněn požadovat, aby v záznamu byly uvedeny **veškeré** jeho výhrady k obsahu zápisu, případně může při podpisu tohoto záznamu uvést, že mu správní orgán neumožnil tyto výhrady uplatnit.

Pro úplnost je třeba uvést, že přestupek lze zpravidla projednat do **jednoho roku**. Do jednoho roku od spáchání přestupku musí správní orgán přestupek projednat a vydat pravomocné rozhodnutí. Pokud tedy do jednoho roku od spáchání přestupku nenabude rozhodnutí o přestupku právní moci, **nelze přestupek již projednat a uložit za něj sankci** (pro některé přestupky tato lhůta neplatí). Při důsledném využívání veškerých procesních práv ze strany údajného pachatele přestupku, společně s obvyklou liknavostí správního orgánu, může tedy nastat situace, že řízení o přestupku nebude ve výše uvedené lhůtě (jeden rok) řádně ukončeno, a bude proto muset být zastaveno.

Projednání přestupku v nezkráceném správním řízení však zároveň znamená, že v případě potvrzení přestupku pravomocným rozhodnutím je pachatel povinen **nahradiť náklady správního řízení**. Náklady správního řízení činí zpravidla (a nejméně) 1 000,- Kč. V některých případech (nejasné nebo obtížně dokazatelné skutkové okolnosti, přičemž navrhovaná pokuta není příliš vysoká) se tedy jako nejracionálnější řešení může jevit zaplacení pokuty, ačkoli má občan pochybnosti o její oprávněnosti.

Výše uvedené lze shrnout v následující doporučení:

- ▶ souhlasí-li občan s projednáním přestupku v blokovém řízení, je oprávněn **požadovat vydání pokutového bloku**,

- ▶ domnívá-li se občan, že je z přestupku obviněn neoprávněně, měl by trvat na projednání přestupku v **nezkráceném správním řízení**,
- ▶ trvá-li občan na projednání přestupku v nezkráceném správním řízení, je třeba, aby **věnoval zvýšenou pozornost** obsahu záznamu o spáchání přestupku a důsledně v záznamu **požadoval uvedení veškerých skutečností**, které považuje za vhodné,
- ▶ kontrolovat, zda v řízení o přestupku nedošlo k marnému uplynutí lhůty stanovené k vydání pravomocného rozhodnutí a v takovém případě **požadovat zastavení řízení o přestupku**.

ZÁVĚR

V daném případě byla pokuta uložena v blokovém řízení. Blokové řízení je jednostupňový typ správního řízení, které je specifické tím, že se proti jeho výsledku **nedá odvolat**. Souhlasem se zaplacením pokuty je tedy toto řízení ukončeno a občan ztrácí nejen právo se odvolat, ale současně i právo na ochranu před orgánem státní moci.

• *Bydlím v domě, kde je hlučná restaurace, která ruší nájemníky domu. Provozovatel restaurace má známosti na obecním zastupitelstvu a z tohoto důvodu s tím nikdo nic nedělá. Jakou mám proti tomu jako občan obranu?*

Podle příslušné právní úpravy⁹ platí, že hluk z provozoven služeb a hluk z veřejné produkce hudby (například koncert, taneční zábava, artistická produkce s hudbou) nesmí překročit určité hygienické limity. Za splnění této povinnosti odpovídá osoba provozující službu, a jde-li o veřejnou produkci hudby, pořadatel, a nelze-li pořadatele zjistit, pak osoba, která k tomuto účelu stavbu, jiné zařízení nebo pozemek poskytla.

Vhodné je rovněž zjistit, zda obec nevydala obecně závaznou vyhlášku v oblasti úpravy místních záležitostí veřejného pořádku, kterou by podrobněji upravovala problematiku ochrany před hlukem. Tuto informaci lze zjistit na internetových stránkách obce nebo přímo ústním či písemným dotazem na obecním úřadu (je možné využít i postupu podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím).

V rámci obce nebo města zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku a dohled nad dodržováním obecně závazných právních předpisů o ochraně veřejného pořádku **obecní či městská policie**. Každý má právo obracet se na strážníky obecní či městské policie se žádostí o pomoc a ti jsou povinni v rozsahu svých pravomocí takovou pomoc poskytnout. S ohledem na ostatní okolnosti nelze totiž vyloučit, že v daném případě mohlo dojít ke spáchání přestupku.¹⁰

Oznámení **přestupku** policii nebo jinému správnímu úřadu je podkladem pro případné projednání přestupku v řádném správním řízení. Pokud chce být oznamovatel **vyrozuměn** o učiněných opatřeních, je nutné o to **požádat** v oznámení o přestupku. V takovém případě je správní orgán povinen oznamovatele vyrozumět o učiněných opatřeních **do třiceti dnů** od oznámení.

⁹ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Srov. ustanovení § 29 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích nebo § 92 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud se občan domnívá, že dochází např. k porušení hygienických limitů pro hluk, je dále možné obrátit se s podnětem na místně příslušnou **hygienickou stanici**. Dalším orgánem, na který se lze obrátit, je **stavební úřad**, kde je možné si ověřit, zda objekt, ve kterém se restaurace nachází, byl zkolaudován pro účely, pro které je využíván.

Dalším orgánem, který v rámci své působnosti vykonává kontrolu nad činností živnostníků, je **živnostenský úřad**, kterému občan může adresovat **stížnost** či **podnět** k zahájení šetření. Tento úřad si může k výkonu kontroly přizvat zástupce dalších orgánů, např. hygienické služby.¹¹

ZÁVĚR

Řešení uvedeného problému spočívá zejména v písemném **oznámení o spáchání přestupku**, ve kterém bude požadováno zaslání vyrozumění o vyřízení oznámení. Dále je vhodné obrátit se na shora uvedené instituce, zejména hygienickou stanici, s žádostí o přešetření dodržování hygienických limitů.

¹¹ Srov. ustanovení § 60a a § 60b zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

• *Obec, v níž bydlím, vyhlásila otevřené zadávací řízení (soutěž o veřejnou zakázku) na tisk radničního periodika. V tomto řízení byla jako kritérium pro přidělení zakázky použita ekonomická výhodnost nabídky, jmenovitě pak následující dílčí kritéria (váha kritérií v procentech):*

- ▶ *kvalita kreativního designu a obsahu novin (60 %);*
- ▶ *celková nabídnutá cena (25 %);*
- ▶ *kvalita distribuce novin (15 %).*

a) Jako účastník předmětného výběrové řízení se domnívám, že pozdější vítěz zadávacího řízení byl zvýhodněn, protože dílčí kritéria byla zvolena způsobem, který neumožňoval objektivní srovnání uchazečů.

Zadávání veřejných zakázek se řídí zákonem č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů, který kromě jiného upravuje i kritéria pro zadání veřejné zakázky. Podle tohoto zákona může zadavatel pro zadání veřejné zakázky volit pouze mezi dvěma hlavními kritérii: nejnižší nabídkovou cenou a ekonomickou výhodností nabídky. Z rozsahu, předmětu a náročnosti veřejné zakázky by pak mělo vyplývat, které z těchto kritérií zvolí.¹²

Je-li kritériem pro přidělení veřejné zakázky ekonomická výhodnost nabídky, pak musí zadavatel jako dílčí kritérium vyhlásit vždy cenu. Ostatní dílčí kritéria vyjmenovává zákon pouze příkladem:

- a) provozní náklady,
- b) požadavky na údržbu,
- c) technické, jakostní, ekologické nebo funkční vlastnosti předmětu veřejné zakázky.¹³

¹² § 55 zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách.

¹³ § 55 odst. 3 zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách.

Zadavatel není tedy v zásadě omezen ve výběru dílčích kritérií, které podřadí ekonomické výhodnosti nabídky. Tato dílčí kritéria by však neměla být čistě subjektivního („neměřitelného“) charakteru, neboť by je pak nebylo možné objektivně vyhodnotit.

V daném případě se zjevně jedná o taková dílčí kritéria, která jsou neměřitelná, protože mají zcela subjektivní charakter (samozřejmě s výjimkou ceny). Z tohoto důvodu trpí výběrové řízení vadami.

Proti výsledku zadávacího řízení může neúspěšný uchazeč uplatnit tzv. **námítky**.¹⁴ Ty musí být zadavateli doručeny nejpozději do 15 dnů od doručení oznámení o přidělení veřejné zakázky, které by měl obdržet každý z uchazečů o veřejnou zakázku.¹⁵ Zadavatel je povinen do 10 dnů od jejich obdržení odeslat stěžovateli písemné sdělení, zda námítkám vyhovuje nebo ne, a zdůvodnit způsob vyřízení.¹⁶

Úkony zadavatele v procesu zadávání veřejných zakázek dále podléhají dohledu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS). Přezkoumání úkonů zadavatele zahajuje ÚOHS (i) na základě písemného **návrhu** stěžovatele, nebo (ii) **z vlastního podnětu**.

Návrh stěžovatele, který se účastnil zadávacího řízení, musí být ÚOHS doručen do 10 kalendářních dnů ode dne, kdy stěžovatel obdržel sdělení zadavatele o tom, že námítkám nevyhovuje. Stěžovatel se tedy může domáhat přezkoumání úkonů zadavatele až poté, co jeho postup napadl námítkami. Pokud zadavatel námítky stěžovatele nevyřídil v příslušných lhůtách (viz výše), může se stěžovatel na ÚOHS obrátit nejpozději do 25 dnů od odeslání námitek stěžovatelem.

Návrh ÚOHS podléhá správnímu poplatku ve výši 30 000 Kč a současně složení kauce ve výši 1% nabídkové ceny, nejvýše však 1 000 000 Kč. Kauce propadá, pokud návrhu stěžovatele nebylo vyhověno nebo úkon za-

¹⁴ Pokud zadavatel námítkám nevyhoví, nesmí do 60 dnů od jejich obdržení uzavřít smlouvu na plnění veřejné zakázky. Tato smlouva by byla neplatná, což pro zadavatele představuje poměrně vysoké riziko zejména s ohledem na řešení otázky bezdůvodného obohacení.

¹⁵ § 65 odst. 2 zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách.

¹⁶ § 88 odst. 3 zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách.

davatele nepředstavoval porušení povinností či zakázů stanovených zákonem. (Nicméně, proti takovému rozhodnutí lze podat žalobu ve správním soudnictví.¹⁷) V ostatních případech je kauce stěžovateli vrácena i s úroky.

ÚOHS může ovšem řízení o přezkoumání úkonů zadavatele zahájit i z vlastního podnětu. Tímto podnětem může být i neformální oznámení třetí osoby o skutečnostech, které nasvědčují pochybením v procesu výběrového řízení. Nevýhodou tohoto postupu je, že v případě, kdy ÚOHS neshledá skutečnosti v oznámení uvedené za relevantní, řízení o přezkoumání úkonů zadavatele nemusí zahájit.

Účastníci výběrového řízení mohou dále využít i následujících dokumentů ke kontrole toho, jakým způsobem je nebo bylo vedeno zadávací řízení:

- ▶ **Protokol o otevírání obálek** – podle zákona musí obsahovat identifikační údaje uchazečů, nabídkovou cenu, informaci, zda nabídka splňuje požadavky týkající se jazyka nabídky, je řádně podepsaná a je úplná. Do tohoto protokolu mohou nahlížet pouze uchazeči.¹⁸
- ▶ **Rozhodnutí o přidělení zakázky** – podle zákona musí obsahovat veškeré údaje o vítězném uchazeči, pořadí ostatních uchazečů, údaje z vítězné nabídky, které byly hodnoceny podle stanovených kritérií (ekonomická výhodnost nebo nabídková cena), včetně odůvodnění. Zadavatel je povinen toto rozhodnutí zaslat všem uchazečům, kteří nebyli ze zadávacího řízení vyloučeni.
- ▶ **Zpráva o posouzení a hodnocení nabídek** – podle zákona musí obsahovat popis předmětu zakázky, cenu zakázky a identifikační údaje vybraného smluvního partnera, zdůvodnění použití jednacích řízení (toto se nevztahuje na zdůvodnění použití otevřeného nebo užšího řízení), důvody, proč byla smlouva uzavřena s konkrétní osobou, případně důvody pro výběr určitého omezeného počtu osob v užším řízení. Zadavatel je povinen do uzavření smlouvy umožnit všem uchazečům, pokud nebyli vyloučeni, na jejich žádost do zprávy nahlédnout a pořídit si z ní opisy nebo výpisy.

¹⁷ Zákon č. 150/2002 Sb., o soudním řádu správním.

¹⁸ § 60 zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách.

b) Aniž bych se řízení účastnil jako uchazeč, domnívám se, že došlo ke zvýhodnění pozdějšího vítěze zadávacího řízení.

ÚOHS může postup zadavatele přezkoumat i z vlastního podnětu, a to do 3 let ode dne, kdy došlo úkonem zadavatele k porušení zákona o veřejných zakázkách. Iniciativu k takovému řízení může podat i osoba, která se zadávacího řízení neúčastnila jako uchazeč. V takovém případě se správní poplatek a kauce neplatí.

Osoby, které se zadávacího řízení neúčastnily (stejně tak ale i účastníci řízení), mohou dále využít i následujících institutů ke kontrole toho, jakým způsobem je nebo bylo vedeno zadávací řízení:

- ▶ **žádost o informace** podle zákona č. 106/1999 Sb.;
- ▶ **stížnost na postup zadavatele** podle správního řádu;
- ▶ **trestní oznámení** (v případě, že osoba má důvodně za to, že během zadávacího řízení byl spáchán trestný čin).

ZÁVĚR

V daném případě lze proti průběhu výběrového řízení podat **námítky**. Pokud stěžovatel nepovažuje vyřízení námitek za uspokojivé, lze se u ÚOHS domáhat zahájení řízení o přezkoumání úkonů zadavatele. Toto řízení se zahajuje na návrh nebo z vlastního podnětu ÚOHS.

V případě pochybností o správnosti průběhu výběrového řízení u osoby, která nebyla účastníkem výběrového řízení, lze zaslat neformální podnět ÚOHS. Tento správní úřad může takový neformální podnět využít k zahájení řízení o přezkoumání úkonů zadavatele z vlastního podnětu.

• *Doslechl jsem se, že obec bude prodávat dům na náměstí. Mám možnost jako občan obce nějakým způsobem kontrolovat, zda při prodeji nedojde ke korupci?*

V obecné rovině platí, že majetek obce (a stejně tak města či kraje) musí být využíván účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly. Za účelem usnadnění kontroly nakládání s obecním majetkem stanoví zákon¹⁹ obci povinnost **zveřejnit záměr prodat, směnit nebo darovat** obecní majetek. Tento záměr musí být zveřejněn ve lhůtě nejméně 15 dnů před samotným rozhodováním (o uskutečnění takového záměru) v příslušném orgánu obce.

Zveřejnění takového záměru se provádí vyvěšením na úřední desce a případně i dalším způsobem, který je v dané obci obvyklý. Pokud by obec záměr **nezveřejnila**, právní úkon (tedy například prodej majetku) by byl od počátku **neplatný**²⁰ a v případě sporu by bylo možné žádat soud, aby určil, že vlastnické právo k takovému majetku náleží obci. Vzhledem ke složitosti podobných sporů je nutné vypracování takové žaloby svěřit právníkovi. Obec by byla v takovém případě povinna vydat kupujícímu peněžní prostředky, které za majetek obce zaplatil. V případě, že by cena zaplacená za majetek obce byla v neproměru k její skutečné (tržní) ceně, bylo by možné zvážit i podání trestního oznámení na představitele obce, kteří s kupujícím uvedenou smlouvu sjednali a podepsali, a to z důvodu podezření ze spáchání trestného činu porušování povinností při správě cizího majetku.²¹

Nakládání s majetkem obce lze kontrolovat i prostřednictvím **práva na poskytnutí informací**. V takovém případě je vhodné dotazovat se na nakládání s majetkem obce na odboru správy majetku či majetkový odbor obce. Zjišťovat lze takto zejména prodejní cenu, případně důvody, proč nebylo na prodej majetku obce vyhlášeno výběrové řízení.

¹⁹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Pro hlavní město Prahu a kraje je podobná úprava v zákoně č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, resp. v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).

²⁰ § 39 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

²¹ § 255 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Orgány, které provádějí interní kontrolu hospodaření obce a kterým je možné směřovat **podněty k prošetření** nakládání s majetkem obce, jsou **finanční a kontrolní výbor** obce, případně **útvary finančního auditu**, který by měl být zřizován podle zákona o finanční kontrole²². Obec má mimoto povinnost požádat o přezkoumání hospodaření obce příslušný krajský úřad nebo auditora. Závěrečný účet spolu se zprávou o výsledcích přezkoumání hospodaření obce projedná zastupitelstvo a přijme opatření k nápravě nedostatků.

Mimoto může občan obce využít i svého práva **vyjadřovat svá stanoviska** na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem k projednávaným věcem a požadovat po radě nebo zastupitelstvu obce projednání záležitosti, pokud žádost o projednání písemně podpoří nejméně 0,5 % občanů obce. Občan obce se rovněž může na orgány obce obracet s návrhy a podněty.

ZÁVĚR

Hospodárné nakládání s majetkem obce je zajištěno, mimo jiné, **uverejňováním záměru prodat, směnit nebo darovat** obecní majetek na úřední desce obce. Každý se tedy může seznámit se záměry obce ohledně nakládání s obecním majetkem. V případě pochybnosti o hospodárnosti zamýšleného nakládání s majetkem obce je vhodné obrátit se na finanční a kontrolní výbor obce (případně útvary finančního auditu) s požadavkem na přezkoumání.

Vhodné je rovněž účastnit se těch zasedání zastupitelstva obce, kde se mají majetkové záležitosti projednávat.

²² Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole.

• *Domnívám se, že naše babička byla již poněkolkáté „přeskočena“ v pořadníku čekatelů na umístění do domova důchodců. Myslím si, že jde o případ korupce, neboť jsem zaslechl, že za přednostní umístění se musí zaplatit. Mohu s tím jako občan něco udělat?*

Zřizovatelem a provozovatelem domova důchodců je ve většině případů kraj. V takovém případě se rozhodování o umísťování občanů v těchto domovech považuje za rozdělování veřejných služeb. Žadatelé jsou umísťováni většinou na základě tzv. pořadníků. Přesná pravidla pro rozhodování o umísťování čekatelů do domova důchodců může zřizovatel (tedy kraj) poskytovat v rámci tzv. **samostatné informační a publikační činnosti úřadu**. To znamená, že takové informace zpřístupňuje např. na svých internetových stránkách nebo na svých informačních nástěnkách. Pokud ne, lze se domáhat těchto informací (podmínek pro umístění do domova důchodců) na základě zákona o svobodném přístupu k informacím.²³

V daném případě se lze tedy za použití zmíněného zákona domáhat u orgánu, který rozhoduje o umístění do domova důchodců, poskytnutí informací souvisejících s pořadníkem (v tomto případě zřejmě krajský úřad). Samozřejmě budou chráněny osobní údaje v něm uvedených osob, nicméně pořadí jmen by mělo být zpřístupněno anebo alespoň informace o tom, na kolikátém místě je dotyčná osoba v pořadníku uvedena a kolik lidí bylo z tohoto pořadníku v určitém časovém období do domova důchodců umístěno. Nelze se však domáhat podrobných sociálních důvodů, např. proč byla konkrétní osoba zařazena do pořadníku.

Úřad by měl požadované informace poskytnout nejpozději do 15 dnů od přijetí podání. Tuto lhůtu je možné ze závažných důvodů prodloužit až o dalších 10 dnů. Pokud požadovanou informaci nedostane občan v uvedené lhůtě (případně pokud ve výše uvedené lhůtě nedostane žádnou odpověď), lze se proti neposkytnutí požadované informace odvolat, a to do 15 dnů. Odvolání je třeba adresovat úřadu, který měl informaci poskytnout.

V případě, že odvolání nebude vyhověno, lze se obrátit na soud, aby prozkoumal postup orgánu, který informaci odepřel. Žalobu je třeba podat ve lhůtě dvou měsíců ode dne, kdy bylo doručeno rozhodnutí odvolacího orgánu.

²³ Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Další možností při podezření z korupce při umisťování osob do domova důchodců (nebo podobných zařízení) je podat **stížnost** řediteli takového zařízení anebo zřizovateli tohoto zařízení (kterým je zpravidla kraj). Pro stížnost nejsou stanoveny formální požadavky, minimálně by však stížnost měla obsahovat:

- ▶ název orgánu, ke kterému stížnost směřuje,
- ▶ podrobné popsání případu a vysvětlení, v čem je spatřováno pochybení,
- ▶ označení nebo předložení důkazů pro jednotlivá tvrzení (pokud je to možné),
- ▶ žádost o sdělení vyrozumění o učiněných opatřeních,
- ▶ kontaktní údaje.

Kromě výše uvedeného postupu se může občan rovněž za podmínek stanovených zákonem o veřejném ochránci práv²⁴ obrátit s podnětem na **veřejného ochránce práv (ombudsmana)**.

ZÁVĚR

Ke zjištění požadovaných informací je v daném případě vhodné postupovat podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Požadované informace musí být poskytnuty v zákonné lhůtě. Pokud dotazovaná instituce vůbec neodpoví, má se za to, že rozhodla o neposkytnutí (odepření). V případě neposkytnutí požadovaných informací má tazatel právo se odvolat a případně napadnout zamítavé rozhodnutí o odvolání soudní žalobou.

²⁴ Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

• *Jsem účastníkem soudního řízení. Z chování soudce při soudním jednání jsem získal dojem, že soudce nadržuje protistraně, která mu asi poskytlá úplatek. Chtěl bych si proto nahrát průběh jednání na diktafon, případně pozvat na jednání nějakou osobu, aby mi mohla průběh jednání dosvědčit. Je to možné?*

Řízení před soudy je až na zákonem stanovené výjimky ústní a **veřejné**. Každý je tedy oprávněn přihlížet průběhu soudního jednání, přičemž za splnění určitých podmínek je možné i pořizování záznamů z průběhu soudního jednání. Je tedy možné, abyste na soudní jednání pozval svého známého, který by případně mohl dosvědčit průběh soudního řízení.

Pokud jde o pořizování zvukového záznamu z průběhu soudního jednání, pak platí, že každý si může pořídit **zvukový záznam** o průběhu soudního jednání. Podle příslušného zákona je pouze třeba tuto skutečnost oznámit předsedovi senátu. Předseda senátu může pořízení zvukového záznamu zakázat jen tehdy, pokud by způsob jeho provádění mohl narušit průběh nebo důstojnost jednání. Má-li tedy občan zájem si průběh řízení nahrát na diktafon, nepotřebuje k tomu souhlas předsedy senátu, ale pouze mu tuto skutečnost oznámí.

V případě pořizování **obrazového záznamu** je však již nutné získat předchozí souhlas předsedy senátu. Nepostačuje tedy, jako při pořizování zvukového záznamu, pouhé oznámení předsedovi senátu, ale je třeba získat jeho souhlas.

ZÁVĚR

Z průběhu soudního jednání je možné pořizovat **zvukový záznam** (např. pomocí diktafonu), přičemž se toto soudci pouze oznámí. K pořizování **obrazového záznamu** (např. na videokameru) je třeba získat souhlas soudce. Soudní jednání je zpravidla veřejné, takže je možné pozvat si do soudní síně **svědka**, který by dosvědčil průběh soudního jednání.

• *Chtěl bych podat žalobu na člena obecního zastupitelstva, ale doslechl jsem se, že u soudu, který by projednával mou žalobu, pracuje jeho známý. Obávám se tedy, aby mou žalobu neprojednával právě tento soudce – známý zastupitele.*

Obecně platí, že rozdělení jednotlivých věcí, které mají být u soudu projednány a rozhodnuty (v daném případě žaloba), se řídí **rozvrhem práce**. Rozvrh práce vydává na období kalendářního roku předseda soudu a rozvrh práce musí být vydán nejpozději do konce předchozího kalendářního roku. V průběhu kalendářního roku může předseda soudu po projednání s příslušnou soudcovskou radou rozvrh práce změnit jen výjimečně. Vydaný rozvrh práce je **veřejně přístupný**; každý má právo do něho nahlížet a činit si z něj výpisy nebo opisy.

V rozvrhu práce soudu musí být jmenovitě určení soudci tvořící senát, samosoudci, přísedící, kteří budou působit v jednotlivých **soudních odděleních**. Zároveň se v rozvrhu práce stanoví **způsob rozdělení věcí** mezi jednotlivá soudní oddělení.

Před podáním žaloby tedy máte možnost seznámit se s rozvrhem práce příslušného soudu, z něhož lze zjistit, které soudní oddělení by mělo Vaši žalobu projednávat. Je ovšem třeba zdůraznit, že z rozvrhu práce **nelze zpravidla zjistit** jméno konkrétního soudce, ale pouze soudní oddělení, které tvoří více soudců. Po seznámení s rozvrhem práce tedy může dojít k situaci, že stále nebudete mít jistotu, zda Vaši žalobu může projednávat soudce – známý zastupitele. V takovém případě je třeba vyčkat na oznámení jména konkrétního soudce, kterému byla Vaše žaloba přidělena. Pokud by soudcem byl známý zastupitele, je třeba bezodkladně uplatnit vůči tomuto soudci **námítku podjatosti**. Podjatostí se rozumí takové okolnosti, které zakládají pochybnosti o nestrannosti soudce nebo přísedícího. Tyto pochybnosti mohou vyplývat z poměru soudce (přísedícího) k věci, účastníkům nebo jejich zástupcům. Důvodem k vyloučení soudce však nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech. To znamená, že důvodem k vyloučení soudce pro podjatost není např. to, když rozhoduje z pohledu žalobce nebo žalovaného tzv. „nespravedlivě“.

ZÁVĚR

Pokud je prokazatelné, že soudce je osobním známým protistrany, je takový soudce podjatý, což je důvodem pro vyloučení takového soudce z projednávání žaloby. O podjatosti rozhoduje **nadřízený soud**, tedy soud nadřízený soudu, u něhož podjatý soudce působí.

• *Jsem drobný živnostník (výrobce uzenin), který dodává zboží místnímu supermarketu. Supermarket mi odmítl zaplatit poslední dodávku. Podal jsem proto k soudu žalobu na zaplacení, ale již rok se nic neděje. Doslechl jsem se, že právní zástupce supermarketu prý zařídil, aby se moje žaloba neprojednala. Co mohu dělat?*

Podáním žaloby bylo zahájeno **soudní řízení**. Soud je povinen postupovat v řízení tak, aby věc (žaloba) byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta, a to bez zbytečných průtahů.²⁵ Zákon tedy neumožňuje, aby protistrana „zařídila neprojednání žaloby“. V daném případě je však možné, že v řízení dochází k průtahům, jejichž příčinou může být korupční jednání protistrany. Pokud tedy v řízení dochází k průtahům, je vhodné podat **stížnost na průtahy v řízení**. Obecně totiž platí, že každá fyzická nebo právnická osoba (stěžovatel) je oprávněna obracet se na orgány státní správy soudů se stížnostmi na průtahy v řízení.²⁶ Průtahy v řízení mohou spočívat zejména v tom, že ačkoli byla žaloba řádně podána, soud nevyzval protistranu k vyjádření, nebo soud nenařídil jednání, ačkoli se protistrana k žalobě již vyjádřila.

Stížnost lze podat písemně nebo ústně; je-li podána ústně stížnost, kterou nelze ihned vyřídit, sepíše o ní orgán státní správy soudu písemný záznam. Písemná stížnost musí být podepsaná. Stížnost se podává u toho orgánu státní správy soudu, který je příslušný k jejímu vyřízení. Tímto orgánem je zpravidla **předseda příslušného soudu**.

Stížnost na průtahy v řízení musí být vyřízena **do 1 měsíce** ode dne jejího doručení příslušnému orgánu státní správy soudů příslušnému k jejímu vyřízení a v této lhůtě musí být stěžovatel o vyřízení stížnosti vyrozuměn. Výjimečně lze tuto lhůtu překročit, a to jen tehdy, nelze-li v jejím průběhu zajistit podklady potřebné pro vyřízení stížnosti. O očekávaném překročení lhůty však musí být stěžovatel **písemně** vyrozuměn.

²⁵ Podrobnosti upravuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (zejména § 100 a násl.).

²⁶ Podrobnosti upravuje zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (zejména § 164 a násl.).

Orgán státní správy soudu (tedy zpravidla předseda soudu) je povinen prošetřit skutečnosti ve stížnosti uvedené; za tímto účelem může i vyslechnout stěžovatele a osoby, proti nimž stížnost směřuje, popřípadě další osoby, které mohou přispět k objasnění věci. Byla-li stížnost shledána **důvodnou** nebo částečně důvodnou, musí být stěžovatel vyrozuměn o tom, **jaká opatření byla přijata** k odstranění zjištěných závad. Vyrozumění se obvykle zasílá na adresu uvedenou ve stížnosti.

Pokud se po vyřízení stížnosti stěžovatel domnívá, že jeho stížnost na průtahy v řízení nebyla řádně vyřízena, může se domáhat, aby soud **určil lhůtu** pro provedení procesního úkonu, u kterého podle jeho názoru dochází k průtahům v řízení. Určení lhůty je třeba se domáhat tzv. **návrhem na určení lhůty**.

Návrh na určení lhůty se **podává u soudu, vůči kterému jsou průtahy v řízení namítány**. Z návrhu musí být patrné:

- ▶ označení soudu, vůči němuž směřuje,
- ▶ kdo jej podává (navrhovatel),
- ▶ o jakou věc a jaký procesní úkon se jedná,
- ▶ v čem jsou podle navrhovatele spatřovány průtahy v řízení,
- ▶ čeho se navrhovatel domáhá,
- ▶ podpis a datum.

Soud, vůči němuž jsou namítány průtahy v řízení, postoupí nejpozději do 5 pracovních dnů ode dne doručení návrh na určení lhůty se svým vyjádřením soudu příslušnému o návrhu rozhodnout; o svém postupu navrhovatele informuje.

Dospěje-li příslušný soud k závěru, že návrh na určení lhůty je oprávněný, protože s ohledem na složitost věci, význam předmětu řízení pro navrhovatele, postup účastníků nebo stran řízení a na dosavadní postup soudu dochází v řízení k průtahům, určí v usnesení lhůtu pro provedení procesního úkonu, u něhož jsou v návrhu namítány průtahy; touto lhůtou je soud, příslušný k provedení procesního úkonu, vázán.

Příslušný soud rozhodne usnesením o návrhu na určení lhůty bez jednání do 20 pracovních dnů ode dne, kdy mu byla věc předložena nebo kdy byl návrh řádně opraven nebo doplněn. Usnesení, kterým příslušný soud rozhodl o návrhu na určení lhůty, se doručí navrhovateli a soudu, proti němuž byl návrh podán. Proti rozhodnutí soudu o návrhu na určení lhůty nejsou přípustné opravné prostředky.

ZÁVĚR

Vyjma určitých výjimek **nestanoví** zákon konkrétní **lhůtu** k vydání rozhodnutí. Obecně však platí, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána spravedlivě, veřejně a **v přiměřené lhůtě**²⁷. Proti průtahům v řízení se lze bránit **stížností** předsedovi soudu. Pokud stížnosti nebylo vyhověno, lze se domáhat **určení lhůty** k provedení procesního úkonu (např. nařízení jednání).

²⁷ Čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která je pro ČR závazná.

• *Podal jsem na policii trestní oznámení na neznámého pachatele, který mi vykradl chatu. Od policie jsem následně obdržel usnesení, že věc odkládá, protože se nepodařilo zjistit pachatele. Doslechl jsem se však, že údajným pachatelem trestného činu je syn člena obecního zastupitelstva. Domnívám se tedy, že Policie ČR neměla zájem věc rádně prošetřit. Mohu v dané situaci něco dělat? Co mohu dělat v případě, kdy o odložení věci nerozhodl policejní orgán, ale přímo státní zástupce?*

Proti usnesení o odložení věci lze podat tzv. **stížnost**,²⁸ což je svou podstatou odvolání proti usnesení o odložení věci. Stížnost musí být podána ve lhůtě **tří dnů** ode dne doručení předmětného usnesení. Lhůta k podání odvolání je dodržena, pokud je stížnost podána ve lhůtě k poštovní přepravě (nejlépe doporučeně, protože lze den odeslání prokázat razítkem pošty). Stížnost je třeba **adresovat** orgánu, který usnesení o odložení věci vydal (policejní orgán nebo státní zástupce).

Stížnost musí obsahovat (i) označení usnesení, vůči kterému je stížnost podávána, (ii) stížnostní důvody a (iii) podpis osoby, která stížnost podává. Ve stížnosti lze uvádět nové skutečnosti.

Označení usnesení (spisová značka) je uvedeno na samotném usnesení o odložení věci. **Stížnostní důvody** mají tvořit samotný základ stížnosti a mají přesvědčivě odůvodňovat správnost závěrů stěžovatele, že usnesení o odložení věci obsahuje **nesprávný výrok**, nebo došlo k takovým **porušením ustanovení o řízení**, která mohla způsobit nesprávnost některého výroku v usnesení. Zjednodušeně řečeno je třeba uvést důvody, proč nemělo být trestní oznámení odloženo.

Za účelem objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je totiž policejní orgán oprávněn opatřit si potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťovat stopy trestného činu. V rámci toho je tedy policejní orgán oprávněn zejména:²⁹

- a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,

²⁸ Ustanovení § 141 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád.

²⁹ K podrobnostem viz § 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád.

- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li to pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu,
- e) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu.

Stížnostními důvody může být tedy zejména skutečnost, že policejní orgán neučinil veškerá potřebná opatření ke zjištění trestného činu. Stížnost lze přitom opřít i o nové skutečnosti a údaje.

Osoba, které byla trestným činem způsobena škoda, může rovněž využít práva **nahlížet do spisu a navrhopat doplnění dokazování**. Z nahlížení do spisu lze zjistit, jaké úkony policejní orgán ve věci provedl. V návaznosti na tato zjištění může poškozený navrhopat další vhodné důkazy. Poznatky získané ze spisu lze využít i pro podání stížnosti proti usnesení o odložení věci (viz výše).

ZÁVĚR

Proti usnesení o odložení věci je přípustné odvolání, které se nazývá stížnost. Stížnost musí být podána ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení usnesení o odložení. Stížnost lze doplnit o nové skutečnosti, a to po uplynutí výše uvedené lhůty 3 dnů.

.....

(adresa příslušného správního orgánu)

k č. j.³⁰

Účastník:

(jméno a příjmení, datum narození, zaměstnání a bydliště)

Oznámení účastníka řízení

Oznamuji tímto správnímu orgánu, že jsem účastníkem
 stavebního řízení č. j.

Žádám tedy tímto stavební úřad, aby respektoval mé procesní postavení
 a nadále se mnou nakládal jako s účastníkem řízení.

Procesní postavení účastníka mi náleží z těchto důvodů:

(zde podrobně popsat skutečnosti, které prokazují účastenství v předmětném řízení)

Důkazy:

(zde označit důkazy k prokázání shora uvedených tvrzení – jsou-li k dispozici)

V dne 2006

.....
(podpis účastníka řízení)

³⁰ Pokud účastník nezná konkrétní číslo jednací, je nutné popsat co nejpřesněji řízení, v němž se domáhá postavení účastníka.

.....

(adresa příslušné instituce – povinného subjektu)

Žadatel:

(jméno a příjmení a bydliště žadatele)

Žádost o poskytnutí informací

V souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, žádám tímto o poskytnutí níže specifikovaných informací:

1. *(označení požadované informace)*
2. *(označení požadované informace)*
3. *(označení požadované informace)*

Požadované informace zašlete v písemné podobě na výše uvedenou adresu, a to nejpozději do 15 dnů ode dne doručení této žádosti.³¹

V dne 2006

.....
(podpis žadatele)

³¹ Povinné subjekty jsou v souvislosti s poskytováním informací oprávněny žádat úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s vyhledáváním informací, pořízením kopií, opatřením technických nosičů dat a s odesláním informací žadateli. Žadateli musí být na jeho žádost potvrzena předpokládaná výše úhrady nákladů. Povinný subjekt může podmínit vydání informací zaplacením úhrady nebo zálohy.

.....

*(adresa příslušného orgánu činného v trestním řízení –
 Policie ČR nebo státní zastupitelství)*

Oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu

(zde podrobně popsat skutečnosti, které nasvědčují spáchání trestného činu)

S ohledem na výše uvedené skutečnosti se domnívám, že popsaným jednáním byla naplněna skutková podstata trestného činu³² *(zde uvést konkrétní ustanovení trestního zákona)* a žádám, aby orgán činný v trestním řízení provedl potřebná šetření.

Důkazy:

(zde označit důkazy k prokázání shora uvedených tvrzení – jsou-li k dispozici)

V souladu s ustanovením § 158 odst. 2 trestního řádu žádám, abych byl do jednoho měsíce od doručení tohoto oznámení vyrozuměn o učiněných opatřeních.

V dne 2006

.....
(podpis a adresa oznamovatele)

³² Oznamovatel však není povinen sám provádět právní kvalifikaci popsaného jednání, neboť toto je úlohou orgánů činných v trestním řízení.

.....

(adresa příslušného soudu)

ke spis. zn.³³

Navrhovatel:

(jméno a příjmení, datum narození, zaměstnání a bydliště)

Návrh na určení lhůty k učinění procesního úkonu³⁴

I.

Dne ... jsem podal u výše nadepsaného soudu návrh na zahájení řízení (žalobu). Od podání žaloby již uběhlo šest měsíců, aniž by soud v dané věci cokoliv učinil. V řízení tedy dochází vinou soudu k průtahům. Proti průtahům v řízení jsem dne ... podal stížnost, která však do dnešního dne nebyla vyřízena, ačkoli od podání stížnosti již k dnešnímu dni uplynuly dva měsíce.³⁵

³³ Spisová značka se uvádí na každém přípisu, který soud v dané věci zaslal účastníkům řízení (např. 7 Ca 21/2005).

³⁴ Podání návrhu na určení lhůty je podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. p) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, **osvobozeno** od soudního poplatku.

³⁵ Bezúspěšné podání stížnosti na průtahy v řízení je **nutnou podmínkou** pro podání návrhu na určení lhůty. O vyřízení stížnosti na průtahy v řízení musí soud stěžovatele vyzumět ve lhůtě **jednoho** měsíce, nebo v této lhůtě oznámit stěžovateli, že stížnost bude vyřízena později. Teprve tehdy, pokud stížnost není ve lhůtě vyřízena, nebo je vyřízena způsobem, se kterým stěžovatel nesouhlasí, je možné domáhat se návrhem určení lhůty.

Důkazy:

kopie podání s vyznačeným datem předání podatelně soudu³⁶
(příloha č. 1)

kopie stížnosti s vyznačeným datem předání podatelně soudu³⁷
(příloha č. 2)

II.

S ohledem na shora uvedené navrhuji, aby soud vydal následující

usnesení:

Soud ... (*zde uvést označení soudu, který má úkon učinit, např. Okresní soud v Mostě*)... je povinen do 15 dnů od právní moci tohoto usnesení učinit ve věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. ... (*zde uvést spisovou značku*) ... procesní úkon, a to vyzvat žalovaného, aby se ve věci písemně vyjádřil.

V dne 2006

.....
(*podpis účastníka řízení*)

Přílohy:

1. kopie podání s vyznačeným datem předání podatelně soudu
2. kopie stížnosti s vyznačeným datem předání podatelně soudu

³⁶ Pokud bylo podání zasláno poštou, je třeba přiložit kopii podacího lístku pošty.

³⁷ Pokud bylo podání zasláno poštou, je třeba přiložit kopii podacího lístku pošty.

.....

(adresa příslušného soudu)

ke spis. zn. _____³⁸

Účastník:

(jméno a příjmení, datum narození, zaměstnání a bydliště)

Námitka podjatosti

Vznáším tímto námitku podjatosti proti soudci ... *(titul, jméno a příjmení soudce)* ... , který rozhoduje řízení sp. zn. ... , jehož jsem účastníkem. Ve smyslu ustanovení § 14 občanského soudního řádu je z projednávání a rozhodnutí věci vyloučen soudce tehdy, jestliže se zřetelem na jeho poměr (i) k věci, (ii) k účastníkům nebo (iii) k jejich zástupcům je důvod pochybovat o jejich nepodjatosti.³⁹

³⁸ Spisová značka se uvádí na každém přípisu, který soud v dané věci zaslal účastníkům řízení (např. 7 Ca 21/2005).

³⁹ Poměr k věci může vyplývat především z přímého právního zájmu soudce na projednáváné věci. Tak je tomu v případě, kdy soudce sám by byl účastníkem řízení, ať na straně žalobce či na straně žalovaného, nebo v případě, že by mohl být rozhodnutím soudu přímo dotčen ve svých právech (např. kdyby jinak mohl být vedlejším účastníkem). Vyloučen je také soudce, který získal o věci poznatky jiným způsobem než z dokazování při jednání (např. jako svědek vnímal skutečnosti, které jsou předmětem dokazování). Soudcův poměr k účastníkům nebo k jejich zástupcům může být založen především příbuzenským nebo jemu obdobným vztahem, jemuž na roveň může v konkrétním případě stát vztah přátelský či naopak zjevně nepřátelský. V úvahu přichází i vztah ekonomické závislosti, například v souvislosti s vědeckou či jinou publikační činností soudce, v souvislosti se správou vlastního majetku soudce apod. (cit. podle Bureš J., Drápal L., Krčmář Z., Mazanec M.: *Občanský soudní řád - Komentář*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2002).

Důvody podjatosti spatřuji v daném případě v
(zde podrobně popsat skutečnosti, které nasvědčují podjatosti soudce a případně označit důkazy, které podporují závěr o podjatosti soudce)

Důkazy

(zde označit důkazy k prokázání shora uvedených tvrzení – jsou-li k dispozici)

V dne 2006

.....
(podpis účastníka řízení)

